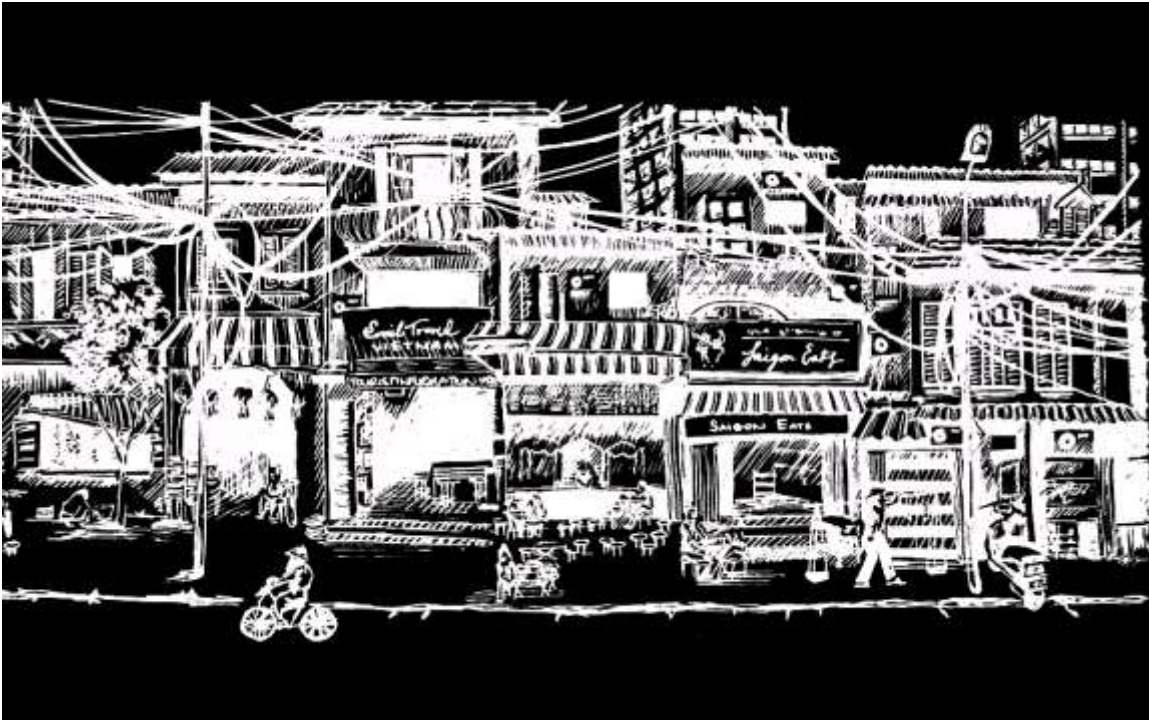

THÁNG TƯ HỒI TƯỞNG

PHẠM NGŨ YÊN

1.

Tôi ngồi trong một quán cà phê mới, nơi góc đường Lavaca và đường số 2. Quán nằm trong khu vực City Hall. Mùa xuân đang chảy những dòng nắng như mật trên đường. Những tòa buynh-đình vuông vức màu gạch nhìn xuống mặt lộ phẳng phiu. Hàng đoàn xe lợi dụng ngày cuối tuần đậu chật kín khu đậu xe có đặt đồng hồ tình tiền. Vài đôi tình nhân đi tản bộ dưới hàng anh đào non không còn ra hoa. Trong một cửa hàng bán quần áo đặc biệt, những người mẫu bằng thạch cao trắng muốt khép nép nhìn ra những bước chân xô giạt trên dòng đời. Mọi thứ, dù không ồn ào, nhưng rục rờ. Mọi thứ đã như một ngọn lửa, cháy liều liếng trong lòng người đàn ông già, mới ngày nào còn thần nhiên giác đấu với mọi nghịch cảnh. Nhưng nay đã nghe thấm mệt, rã rời.

Không ít lâu nữa chiều sẽ xuống. Phố xá sẽ chầm đèn. Chiếc quán tôi đang ngồi cũng vừa mở công tắc để những chụp đèn sáng lên. Mới tuần rồi, hơi lạnh còn làm co ro những khách bộ hành, cùng ly cà phê sớm nguội vội vàng trên môi. Đôi mắt sẽ long lanh tình tứ hơn khi nàng cười và như vậy ngày đã cuốn theo những niềm riêng không thể nói lên thành lời.

Có những điều không làm sao hiểu được nếu họ không nói ra. Nhưng hạnh phúc không phải vì vậy mà tan biến trong buổi chiều nay. Khung cảnh tình tứ đến nỗi tôi quên uống phần cà phê của mình. Còn nàng, giống như một con chim sẽ đang mãi mê nhìn người qua lại. Mái tóc không còn rối bời bởi gió giờ được vén cao sau gáy, để lộ ngắn cổ trắng và bờ vai phiêu hốt. Chiếc ruban màu vàng chanh trên đầu. Mọi thứ dường như chỉ làm tăng thêm sự quyến rũ của nàng. Có một thời nàng hồn nhiên như chim, và tôi giống như cây đứng bên đường nhìn nàng đi qua vậy. Tôi có phải là giấc mơ trong lòng nàng hay không, tôi không biết.

Tôi yêu nàng, sâu đậm. Tháng tư có hoa bluebonnet nở rộ hai bên đường xa lộ. Nhưng ở Downtown thì hiếm hoi. Người ta đi dưới nắng như lá xanh. Xe cộ nối đuôi nhau vượt qua từng stop sign. Buổi chiều yên ả như một dòng nhạc. Và tôi cảm giác được tiếng nói nàng trong veo như một giọt nắng. Cũng đôi lúc giọng nàng nũng nịu triu mến theo một vài suy nghĩ mơ hồ. Ngày bình yên trôi qua như vậy. Tình yêu của tôi dành cho nàng cũng bình yên không dấu một chút nào bão tố.

Làm sao để một giấc mơ luôn thơm ngát mùi vị tuổi thơ khi tôi không còn thanh xuân. Làm sao để tình yêu không mất dấu nhau trong khi con đường chia hai và đôi lúc nàng muốn đi về nơi khác.

Một lần tôi nói tôi với nàng rằng tôi không thể để hình ảnh nàng ra ngoài trái tim tôi, dù bao nhiêu biển dâu vùi lấp. Nàng không tin. Niềm vui luôn chứa chan trong lòng nàng đến nỗi nàng không hình dung ra cuộc đời này sẽ ra sao nếu không cùng có nhau bên cạnh. Nhiều buổi sáng tôi lái xe đi qua những ồn ào xuôi ngược, nhưng vẫn thấy phở xá lạnh lùng. Tôi nhớ dáng nàng bưng chai vượt lên một hành lang hẹp để đi vào tiệm nail ở miền South, nơi mà mỗi ngày nàng phải có mặt. Đến đuôi tóc sau cổ nàng được cột bằng một sợi dây thun cho mát và những ngón chân trau chuốt nhiều màu son. Mỗi màu son là một nỗi niềm.

Mùa xuân đến và sẽ đi. Màu hoa Bluebonnet tím xanh cườm với gió. Trong hơi thở của thời gian khẽ khàng tôi nhớ lại một màu hoa cũng có màu như vậy. Tất cả đều xa rồi.

Những chuyện năm xưa cứ ùa về làm xúc động. Hôm nay chiều xuống trên thành phố tươi màu hạnh phúc, dù thời gian đang là tháng tư. Những cây tử đinh hương nằm ngõ ngàng bên một thềm đường, tiếng chim cu đất rụng xuống như một lời ca sai nhịp. Trong lòng tôi đang chật chội một ngăn buồn.

Phía sau nhà Capitol, thấp thoáng rừng cây trũng điệp dẫn vào một vùng đồi. Nhà cửa mới cất mọc lên như nấm sau cơn mưa. Những bảng hiệu mời gọi cho mượn nợ cấm chênh vênh trên cỏ, ghi nhận một thời kinh tế vượn mình.

2.

Lúc nào cũng vậy, khi tiếng chim cu kêu từng hồi trước sân nhà, luôn gọi tôi nhớ lại thành phố cũ, một tháng tư rã rời. Ngày đó tôi vừa ba mươi mốt tuổi. Ngày đó tôi vừa đụng tới một oan nghiệt tưởng chừng như chỉ có trong truyền thuyết.

Có những lúc tôi không muốn nhớ vì ngại phải đụng tới một vết thương. Nhưng rồi tôi vẫn phải nhớ, giống như một người đi một mình với chiếc bóng đằng sau, nổi nhớ va vào nhau sóng soài. Cùng với tiếng vòng xích xe tăng khô khốc làm trầy trụa mặt đường. Như đường cày trên thịt da con gái.

Ở một nơi nào đó, mưa bắt chợt bay về. Ghé ngang qua thành phố biển của tôi. Ghé ngang qua những lầu cao đang giảng đầy biểu ngữ. Màu đỏ nhức nhối phô trương hết mọi kiêu căng, hợm hĩnh. Người ta chỉ có thể biết rõ một chế độ, một khi phải đối diện và sống trong chế độ đó. Mười sáu năm dài tôi sống trong lòng cộng sản, sau khi miền Nam hoàn toàn sụp đổ. Từ năm 1975 đến 1991. Biết nói thế nào là ngắn ngủi hay đầy đủ về một bất hạnh? Về những đau thương chín đỏ trên nhánh cây sấu.

Ba mươi mốt tuổi tôi mới vừa trưởng thành và mới vừa ném thử men rượu sống. Nhưng oan nghiệt đã xối xả rụng xuống. Tôi mới vừa giải ngũ về. Mười năm lính tráng chưa kịp bạc màu áo treilli và môi vẫn chưa khô vì nắng gió. Nhưng trong một nghĩa nào đó, con sói đã rưng rưng thiếu vắng một góc rừng.

Buổi sáng ngày 30 tháng tư năm 1975, từ ngã ba Tam Hiệp tôi cùng đám đông đi bộ về Sài Gòn. Vừa đi tôi vừa quan sát cảnh vật hai bên xa lộ. Nắng không chói chan nhưng vẫn đủ làm cho mọi người mệt mỏi. Từ sáng sớm, đoàn người đã lũ lượt lên đường, bỏ lại những nhà cửa cơ ngơi, những ruộng vườn, hi vọng một thời gian sau sẽ về lại. Người đi như lá xanh và kéo dài như một con rắn khổng lồ không nhìn thấy đuôi. Vài đoạn cầu bị tắt nghẽn vì sụp đổ đêm qua, khiến cho chuyến đi càng dài thêm trên thời gian mênh mông. Các cơ quan thiện nguyện của chính phủ Cộng Hòa cho người phân phát nước uống và thực phẩm khô đến mọi người để hóa giải phần nào nỗi cơ cực dọc đường.

Tâm hồn tôi ráo hoảnh một góc đời. Không cảm nhận được vui hay buồn trong lúc này. Chỉ có một sự trống vắng vì vừa mất một khung cảnh quen thuộc. Những năm tháng buồn vui trong đời quân ngũ. Những gác trọ và những mối tình qua đường.

Mới tháng rồi tôi còn ở Đà Lạt với gia đình người bạn thân. Sương mù buổi sáng bay qua cửa sổ nhìn ra vườn. Sương mù cũng bay cả vào chiếu chăn để ủ vào lòng tôi những thanh xuân mới mẻ. Tôi yêu một đời sống sẽ không còn vương bận vì quân vụ. Mỗi ngày sẽ không còn nghe tiếng keng gọi tập hợp và quần áo chỉnh tề. Sẽ không còn bận tâm vì phiên trực trong hầm lô cốt, bên cạnh những bạn bè đồng ngũ. Giấc ngủ sẽ không bị ngắt quãng nhiều lần trong đêm vì tiếng đạn bắn đi từ vùng địch. Mọi thứ, có vẻ như lùi xa. Tình yêu cũng vậy.

Khi tôi giải ngũ về, tôi không kịp từ giả một ai trong số những người con gái tôi quen biết. Không chắc họ còn nhớ đến tôi.

Tôi có đi trở lại vài con đường ngày xưa tôi đã có lần cùng đi với họ. Có một vài cảnh vật làm tôi thổn thức và buồn rầu. Nhưng tôi nghĩ rằng tôi sẽ vượt qua. Không phải mọi tình yêu đều chóng tan như bong bóng xà phòng. Cũng không phải vì ngăn sông cách núi. Nhưng bởi vì có nhiều điều mới mẻ đang đâm chồi trong trái tim mà lý trí không thể đặng tới. Tôi nghĩ tôi có thể làm lại từ đầu và bắt đầu bằng con số không.

Những người đàn bà đi qua đời một người đàn ông đều không thích để lại dấu vết. Nhưng làm sao xóa được hết những buồn đau đang nép vào nhau như lá? Giống như mọi cơn địa chấn, luôn để lại những thiệt hại nơi nào trên mặt đất khi nó vừa đi qua.

Một vài quán cà phê quen tôi vào ngồi để hình dung một cuộc tình phờ phạc. Trong đó có tôi và nàng đang giẫy giụa và mắc cạn trong ao đời hạn hẹp. Trong đó tôi và nàng vừa trao hôn nhưng đã nghe thấp thoáng lời phân ly. Trên phố xá rưng rưng những đèn khuya bên ngoài, có vì sao nào là đôi mắt nhìn tôi như khóc?

3.

Đoàn người di tản đi đến khu vực Xi Măng Hà Tiên thì nghe tin Dương Văn Minh kêu gọi đầu hàng. Lúc đó khoảng 10 giờ sáng ngày 30 tháng 4. Mọi người bàng hoàng và ngơ ngác tưởng mình nghe lầm. Tin tức lặp lại nhiều lần trên máy phát thanh do một vài người di tản mang theo. Đám đông đều khựng lại không tiến về phía trước. Có nơi nào để dừng lại trong khi dòng sông đục ngầu phù sa chảy mãi ra biển lớn kinh hoàng? Nó đang ngấu nghiến trong lòng nó những xác lá thoi thóp vì mơ ước đang tàn. Sài Gòn không còn là nơi định cư cuối cùng thì nơi nào cũng vậy thôi. Một vài gia đình tan hàng và tìm cách quay trở lại. Một vài nhóm thì tấp vào dọc xa lộ, nơi có nhà cửa dân cư đông đúc để nghe ngóng tình hình.

Khoảng giữa trưa, có tiếng xe chạy rầm rì ngoài xa lộ. Mọi người đứng xem hai bên đường. Những chiếc xe có tên là Molotova chở bộ đội chạy vào thành phố. Những chiếc T. 54 ngụy trang lá cây rừng và súng ống hòm sẵn chờ đợi bắt tróc. Những vòng xích hung bạo đầy đất đỏ xô nghiêng mặt đường thơ dại. Tất cả đều xuất xứ từ Liên Xô, Trung Cộng, Tiệp Khắc. Chỉ có con người ngồi trên đó là Việt Nam. Họ vừa ngơ ngác, vừa ngạo nghễ nhìn xuống đám đông bên đường, lúc này bỗng lác đác vài người mang băng đỏ trên tay... Họ hiện ra không biết từ lúc nào, lạ lùng và đột ngột như từ dưới đất chui lên.

Tôi sững sờ và gần như không muốn tin vào những gì mình thấy. Sài Gòn im ắng phía xa. Không một dáng vẻ gì là Sài Gòn đang đổi chủ. Những cột khói từ vài

nhà máy lơ đảng bay lên trời. Như khói thuốc. Tôi quyết định đón xe lam chạy về Sài Gòn...

Đêm đó, tôi ngủ ở Bàn Cờ. Căn nhà chìm sâu trong con đường Nguyễn Thiện Thuật nhìn ra quán cà phê Năm Dường.

Đêm thao thức một mình, trong căn nhà của Nguyễn Hải Đông, người bạn ngày xưa đã từng cho tôi ở trọ. Đông kẹt ở Cần Thơ chưa về kịp. Nhà chỉ còn bà cụ và hai cô em gái của Đông. Tôi ngủ trên gác lửng. Trên gác ngoài cùng có một lan can bằng gỗ rộng đủ kê vừa một chiếc ghế bỏ nhà binh. Tôi ngủ trên đó. Gió thổi trên nóc mừng nhà binh như xua đuổi mộng mị. Gió cũng xô giạt trên mái tôn. Gần sáng, tôi trèo xuống sau khi đánh răng rửa mặt, tôi nói với bà cụ tôi xuống đường uống cà phê và nghe ngóng tin tức.

Quán đông khách dù chỉ mới ba giờ sáng. Người ta nhìn thấy trong mắt nhau những băn khoăn rối bời. Âm vọng của lời nói chìm thấp hơn mọi lần. Ngoại trừ tiếng kêu gọi pha chế của gã bồi bàn vọng vào trong bếp còn nghe rõ ràng. Tiếng động hè phố hình như cũng lắng xuống. Lâu lâu có vài chiếc xe chạy qua, chiếc ống bô ho khan để lại vài bụm khói màu tro tức tưởi.

Có thể đó là lần cuối tôi uống cà phê ở quán Năm Dường. Những ly cà phê sau này tôi uống nhiều nơi khác nhau trong suốt mười sáu năm, nhưng tôi sẽ nhớ vô cùng cái hương vị ngầy ngật, tan hoang sau một cuộc đổi đời. Nó không giống cái hương vị riêng tư của một quán cà phê hàng đầu của Sài Gòn về sáng. Nó trộn lẫn một chút chua xót của ngày và một chút ngọt ngào của đêm. Nó cũng vừa có chung chất kích thích của đau khổ hôm nay và ngày mai hy vọng. Đến cuối cùng vĩnh viễn rơi xuống đáy ly niềm tuyệt vọng của 75 triệu con người.

4.

Nguyễn Hải Đông chết trên đường vượt biên sau này. Ngày còn là học sinh trường Pétrus Ký và sau này là sinh viên Đại Học Vạn Hạnh, Đông luôn yêu mến tôi. Tôi cũng yêu mến Đông, dù tuổi tác chênh lệch chút đỉnh. Tôi có những ngày tháng tuyệt vời trong gia đình Đông, khi tôi từ Đà Lạt về phép Sài Gòn. Lúc đó bà cụ đang mở tiệm giặt ủi mang tên Như Ý. Dưới ngọn đèn neon 6 tắc những bữa cơm thân tình được nấu nướng theo lối Bắc- vì bà cụ là dân Bắc Kỳ di cư - Thu và Cúc xới cơm cho tôi. Những câu chuyện mở ra trong tiếng cười khúc khích của hai cô gái. Những truyện ngắn tôi viết đăng báo Sài Gòn cũng dưới ánh đèn này. Tôi không biết một trong hai cô gái người nào dành cho tôi cảm tình nhiều hơn, nhưng tôi sẽ ân hận nếu không viết ra điều này.

Ngày đó tôi còn trẻ trung để không nghĩ đến chuyện ràng buộc một bên đời. Sự thuyên chuyển đơn vị thường xuyên cũng là một phần làm tôi ngại ngần bộc lộ tình cảm- một phần khác tôi coi Thu và Cúc giống như em gái của tôi. Ngày đó tôi cũng không nghĩ đến chuyện lập gia đình về sống ở Sài Gòn. Tôi thích cái không khí khoáng đạt của cao nguyên và núi rừng. Không thích bụi bặm.

Tình yêu có những điều huyền hoặc và kỳ lạ. Nhiều lúc như mưa bão, nhiều lúc tạnh khô. Những người tình đi qua lòng tôi một sớm mai sẽ ủ chặt mù sương và mưa bụi. Tôi san sẻ lòng tôi với lá xanh và hồn hoa đậu xuống. Tôi chỉ yêu Sài Gòn thật nhiều khi đã không còn Sài Gòn trong đời.

Năm 1991 tôi có giấy tờ định cư tại Hoa Kỳ, tôi có ghé lại thăm và từ giã bà cụ mẹ của Đông và hai cô gái. Mười mấy năm rồi tôi không trở lại khu Bàn Cờ. Cho nên mọi hình ảnh cũ không còn trong trí nhớ. Bà cụ đã già, nhưng còn mạnh khỏe. Căn nhà mang tên Như Ý như một định mệnh, đã không còn là tiệm giặt ủi. Nguyễn Hải Đông vượt biên mà gia đình không biết tin tức. Bà cụ cầu khẩn, tìm đến mọi thầy bói, mọi cô đồng để mong biết tin tức con trai mà không toại nguyện. Hai cô con gái lấy chồng, nhưng hình như không hạnh phúc như lòng mong ước của mẹ. Một gia đình có những con người phúc hậu, cuối cùng vẫn không tìm thấy hạnh phúc vừa ý.

5.

Tháng tư có mưa nhiều nơi thành phố tôi đang ở. Thường nhằm vào ngày cuối tuần. Việt Nam cũng thường có mưa những ngày tháng tư. Khi những vòng xích T.54 xô nghiêng mặt đường xa lộ Biên Hòa và có một chiếc khác làm lõi chạy qua cửa sắt Dinh Độc Lập, thì hình như trời cũng đổ mưa. Không nhiều lắm, nhưng cũng đủ làm ướt át những tâm hồn thơ dại. Những người đàn ông, như chúng tôi, đành rằng phải bầm vấp sau một cuộc đổi đời- vì chúng tôi gia nhập vào cuộc chơi có kẻ thắng người bại- nhưng còn những cô gái căng chặt một hồn hoa cũng cùng một số phận thì sao? Như Thu, Cúc, như các em tôi. Và những người đàn bà khác?

Bao nhiêu tháng tư trôi qua trên Việt Nam mà mỗi cơn mưa buồn như nước mắt. Đừng hỏi tại sao cho đến giờ phút này, những người đàn ông tị nạn già như chúng tôi, dù đang sống bình an trên đất nước Tự Do mà vẫn còn căm thù cộng sản.

Khi miền Nam sụp đổ, chúng tôi mới vừa 30, 31 tuổi. Khi chúng tôi rời Việt Nam thì đã gần 50. Mấy chục năm thanh xuân kia bị đánh mất vô lý ai trả lại cho chúng tôi?

Còn nữa. Khi Cộng sản chưa chiếm miền Nam, Việt Nam là một trong những quốc gia hàng đầu của Đông Nam Á. Bây giờ sau một cuộc đổi đời, Việt Nam trở thành một nước nghèo đói ô nhục nhất trên thế giới, ngang với Bắc Triều Tiên và Cuba. Hình ảnh phi nhân mới đây trong phiên tòa xử Linh Mục Nguyễn Văn Lý đã nói lên sự thật là Việt Nam đang có những kẻ cầm quyền muốn kéo lùi nền văn minh mà Việt Nam đã từng có, trở lại thời kỳ bộ lạc. Nổi nhục chia đều cho mấy chục triệu con người lam lũ. Ngoại trừ cán bộ đảng viên. Làm sao để quên và xóa nhòa nỗi nhục đó? Chắc phải mất hàng chục năm...

Buổi chiều nay cuối tuần. Tôi không phải đi làm thêm giờ trong hăng nên có cả một ngày ngồi ghi lại những suy nghĩ của mình, trên chiếc laptop. Thời tiết có vẻ xấu trông thấy khi những cụm mây màu chì xuống thấp gần chạm mái nhà. Có một chút mưa bay trên đầu người qua đường và rét mướt đột ngột. Dự báo thời tiết sẽ có mưa tuyết giữa đêm và những cuộc vui trên đường số 6 sẽ bị hạn chế. Những cô gái vai trần sẽ choàng thêm chiếc áo lạnh hồ hững trên vai và màu son trên môi sẽ úa bầm vì lạnh?

Cuối một con đường, tiếng chuông nhà thờ vang lên tiếng chuông mùa Phục Sinh. Như tiếng cựa mình của một dòng sông. Ngày sẽ tàn khuất sau những ô cửa nơi các tòa buynh-đình. Tiếng chân mưa sóng soài trên mặt đường như trời trăn với đời một thuở xuân xanh vừa khép. Nàng đã đi qua hết một chặng đèn giao lộ, không nhìn lại. Và chỗ ngồi lạnh một lời chim...

Phạm Ngũ Yên